РІК ЗАЛОЖЕННЯ 1893.
„СВОБОДА"
„LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу,
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всі листи, моні-ордери і чеки треба висилати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA"
("LIBERTY")
the Ukrainian Newspaper
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by Ukrainian National Association
at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

Урядовий орган Українського Народного Союза — "SVOBODA" — Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXV. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., вівторок 20-го лютого 1917. Ч. 21. VOL. XXV. JERSEY CITY, N. J., Tuesday, February 20, 1917. No. 21.

122 КОРАБЛЇВ НА 258.000 ТОН.

Одна німецька лодка затопила в однім дни 4 кораблї на 51.800 тон.

Наступ німецьких війск у Франції. -- Поверх 1.000 полонених.

З ПРИВОДУ БЛЬОКАДИ НА МОРИ ГРОЗИТЬ РОСІЇ НЕДОСТАЧА АМУНІЦІЇ.

НА МОРИ:

ВІД ПОЧАТКУ БЛЬОКАДИ ЗАТОПЛЕНО 122 КОРАБЛЇВ НА 257.861 ТОН.

Після анґлійських звітів втрати в кораблях від початку бльокади представляють ся як слїдує:

Від 1. до 15. лютого	107 кораблїв на 224.982 тон.
В 16-тім дни бльокади	7 кораблїв на 11.136 тон.
В 17-тім дни бльокади	4 кораблї на 7.483 тон.
В 18-тім дни бльокади	4 кораблї на 14.260 тон.
Разом	**122 кораблїв на 257.861 тон.**

В 16-ТІМ ДНИ БЛЬОКАДИ ЗАТОПЛЕНО 7 АНҐЛІЙСЬКИХ КОРАБЛЇВ НА 11.136 ТОН.

ЛОНДОН, 16. лютого. — В протягу нинїшного дня впало жертвою отсих 7 кораблїв:

„Гопмур", 3.740 тон, анґлійський;
„Лонґскер", 2.777 тон, анґлійський;
„Грінленд", 1.753 тон, анґлійський;
„Кайонсті", 1.500 тон, анґлійський;
„Афтон", 1.156 тон, анґлійський;
„Персі Рой", 110 тон, анґлійський;
Рибацький корабель, 100 тон, анґлійський.

Разом 7 кораблїв на 11.136 тон.

В 17-ТІМ ДНИ БЛЬОКАДИ ЗАТОПЛЕНО 4 КОРАБЛЇ НА 7.483 ТОН.

ЛОНДОН, 17. лютого. — Звіт адміралїції доносить про затоплене отсих кораблїв:

„Квінсвуд", 2.701 тон, анґлійський;
„Маріон Давсон", 2.300 тон, анґлійський;
„Мері Ліонард", 1.466 тон, анґлійський;
„Лейди Ен", 1.016 тон, анґлійський.

Разом 4 кораблї на 7.483 тон.

В 18-ТІМ ДНИ БЛЬОКАДИ ЗАТОПЛЕНО 4 КОРАБЛЇ НА 14.260 ТОН.

ЛОНДОН, 18. лютого. — Нинї впали жертвою отсї кораблї:

„Вурстершір", 7.175 тон, анґлійський;
„Волдес", 2.285 тон, анґлійський;
„Бісаньо", 2.252 тон, італїйський;
„Рансдейлен", 2.548 тон, анґлійський.

Разом 4 кораблї на 14.260 тон.

АНҐЛІЙСЬКІ РАПОРТИ ПРОМОВЧУЮТЬ ВТРАТИ.

БЕРЛІН, 17. лютого. — Безоглядна боротьба німецьких підводних лодок принесла більші успіхи, ніж сего надіяли ся найлїпші її прихильники.

Кілька підводних лодок, які виплили з пристаний дня 1. лютого, повернули вже назад. Їх звіти вказують про велике знищене серед ворожої торговельної фльоти від дня проголошеня бльокади.

Одна лодка затопила в однім дни 50.000 тон, друга в пятьох днях 35.000 тон.

Лодка, яка дня 9. лютого донесла була про затоплене 16.000 тон, повідомила, що дотепер затопила вже кораблїв на 36.000 тон.

(Як показуеть ся з німецьких звітів, Анґлїя стараєть ся задержати в тайнї великі втрати в кораблях і не оголошує повних звітів про затоплені кораблї. На підставі повисше наведеного німецького звіту виходить, що лише три підводні лодки затопили разом кораблїв на 121.000 тон, а анґлійський звіт подає, що в тім часї всї втрати кораблїв від початку бльокади до 15. лютого виносили лише 125.000 тон).

В ОДНІМ ДНИ ОДНА НІМЕЦЬКА ЛОДКА ЗАТОПИЛА 4 КОРАБЛЇ НА 51.800 ТОН.

БЕРЛІН, 16. лютого. — **Урядовий звіт німецької адміралїції доносить, що одна німецька лодка в протягу 24 годин затопила один анґлійський кружляк на 20.000 тон, два кружляки по 13.600 тон і один корабель транспортовий на 4.600 тон. Отже за 24 годин затопила ся лодка 4 кораблї на 51.800 тон.**

25.000 ТОН ЗАТОПЛЕНО ДНЯ 13. ЛЮТОГО.

БЕРЛІН, 16. лютого. — **Урядово доносять, що дня 13-го лютого затоплено 7 кораблїв на 25.000 тон. Один зі затоплених кораблїв віз набір, зложений з 1.000 тон сїна, 1.500 тон пшеницї і 2.000 тон вівса, инший знова віз нафту. Два зі затоплених кораблїв були зоружені.**

Одна підводна лодка привезла до німецької пристани трох полонених капітанів, двох інжинірів і одного оператора від бездротного телеґрафу.

(Після анґлійського звіту втрати в кораблях дня 13. лютого мали виносити лише 14.146 тон).

ДВІ ТРЕТІ ЧАСТИ КОРАБЛЇВ ОСТАЛИ В АМЕРИКАНСЬКИХ ПРИСТАНЯХ.

НЮ ЙОРК, 17. лютого. — Проголошене бльокади Німеччиною спричинило, як се виказують звіти тутешних корабельних компаній, значний застій в мореплавстві.

Дві треті части кораблїв, які в останних 12 днях прибули до Америки, позістали в американських пристанях.

Від 5. лютого до нинї прибуло до Америки з области бльокади 89 кораблїв. В вімсамім часї відїхало до пристаний, які лежать в области бльокади, всего 29 кораблїв.

МОРЯКИ НЕ ХОЧУТЬ НАРАЖАТИ СВОГО ЖИТЯ.

КОПЕНГАГЕН (Данія), 17. лютого. — Данська часопись „Політікен" доносить, що моряки данських корабельних товариств поставили дуже високі услівя щодо служби на кораблях, які мають плисти через области бльокади. **Часть моряків зажадала подвійної платнї і подвійного відшкодованя на случай випадку, друга часть зовсїм відказала ся від служби.**

Тесаме дїєть ся також в Голяндії, Швеції і Норвеґії.

—o—

МАРЕВО ГОЛОДУ.

ЛОНДОН, 17. лютого. — **Часопись „Пост" виказує, що більше ніж через втрату великого числа кораблїв Анґлії грозить ослаблене через зменьшений стан збіжа в сьвітї.**

Майже у всїх краях, які були головними доставцями збіжа для Анґлії і її союзників, в останнім роцї панував неурожай. А що ті краї могли сродати їм лище надвишку, тому Анґлії, Франції і Італії грозить небезпека голоду. З приводу, що також й Америка може в сїм роцї доставити лише обмежену скількість збіжа і кукурузи, Анґлія і її союзники будуть приневолені спроваджувати збіже головно з Арґентини і Австралії. **Заходить однак велика трудність в тім, що до так далеких транспортів число кораблїв, яке ще з кождим днем чимраз більше зменьшаєть ся, не є достаточне.**

ВІЙНА У ФРАНЦІЇ:

НАСТУП НІМЦЇВ В ШАМПАНЇЇ. — 900 ПОЛОНЕНИХ І 20 МАШИНОВИХ КРІСІВ.

БЕРЛИН, 16. лютого. — **Німецькі війска перевели вчера успішний наступ на становища Французів в Шампанії, здобуваючи чотири ряди укріплених окопів.**

858 Французів взято в полон. Воєнна добича складаєть ся з 20 машинових крісів.

Протинапади відбито з тяжкими втратами для неприятеля.

Урядовий німецький звіт звучить:

В Шампанії (40 миль на захід від Вердену) по переведеню бомбардованя наші війска зробили сильний і успішний наступ на французькі становища. В околиці місцевости Ле Мезон де Шампень і горбка 185 взято приступом на просторі 2800 метрів чотири ряди укріплених становищ. Наші війска посунули ся о 800 метрів наперед.

„21 французьких офіцирів і 837 жовнірів взято в полон. Крім того здобуто 20 машинових крісів і одну метавку. Наші втрати незначні.

„Над вечером Французи робили зусиля, аби при помочи протинападів відзискати втрачені становища. Протинапади відбито, причім Французи потерпіли знова дуже тяжкі втрати.

„На західнім березї Мези патрулї привели 44 полонених Французів, головно з третого ряду окопів.

„В ночи зведено богато битв у воздусї. Неприятель втратив 7 літаків".

БИТВА НАД РІКОЮ АНКР.

БЕРЛІН, 18. лютого. — Німецький урядовий рапорт доносить:

„Останної ночи неприятель по попереднім довшім бомбардованю розпочав наступ по обох сторонах ріки Анкр. Битва тривала через цїлий день зі змінним щастем. **Наші війска полонили 130 Анґлійців і здобули 5 машинових крісів.** В однім лише місци вдало ся неприятелеви заняти наші найбільше наперед висунені становища".

АНҐЛЇЙЦЇ ПОЛОНИЛИ В БИТВІ НАД РІКОЮ АНКР ОКОЛО 800 НІМЦЇВ.

ЛОНДОН, 18. лютого. — Анґлійський рапорт звучить:

„Число Німців, полонених підчас вчерашних операцій, виносить 12 офіцирів і 761 жовнірів. Наші війска здобули також кілька машинових крісів і метавок".

НІМЦЇ ГОТОВЛЯТЬ СЯ ДО ВЕЛИКОЇ РІШАЮЧОЇ БИТВИ.

ПАРИЖ, 16. лютого. — **Помимо ріжних трудностий в Німеччинї Гінденбурґ переводить свій великий плян, щоби звести рішаючу битву. Цїлий німецький нарід працює нині для війни. Всї сили змобілїзовано, щоби скріпити армію. Один мілїон німецьких жінок під проводом женщин-офіцирів утворило велику економічну армію, яка працює для вітчини і переймає на себе працю мужчин.**

Треба надіяти ся, що Німеччина в сїм роцї завдасть найбільший удар, послїдний рішаючий удар. Цїла держава приготовляєть ся до сеї величезної боротьби. Змобілїзоване женщин — се лише одна частина сего пляну. Кождий здоровий мущина мусить помагати, аби побити неприятеля.

Цїлий плян виготовила воєнна рада. Жінки обняли навіть начальні становища. Їх можна побачити в головних військових кватирах, де спільно працюють з властями військовими.

Також і школи зістали змобілїзовані. В Берлїнї ученики вправляють ся, аби перейняти службу в огневій сторожі і причищеню улиць.

В Берлїнї залишено всї праці, які не мають нічого спільного з війною. Артисти і актори працюють в почтових урядах, банкові урядники в телефонїчних і телеґрафічних урядах. І то лише такі особи, які не могли вже служити вітчинї з оружем в руцї.

—o—

ВТРАТИ НІМЦЇВ В ЛЮДЯХ ВИНОСЯТЬ ВІД ПОЧАТКУ ВІЙНИ ПОВЕРХ 4 МІЛЇОНИ.

ЛОНДОН, 18. лютого. — Після німецьких урядових лїст втрати німецької армії виносять в місяци сїчни 77.534 людий. З того припадає на убитих 15.906, на полонених 1.645, на пропавших 11.874 і на ранених 48.109.

Від початку війни по конець сїчня 1917 р. Німцї втратили 4,087.692 в убитих, полонених і ранених. В тім числї містить ся 988.329 убитих і померших з причини ран і недуґ. (З 2½ мілїона ранених 90% німецьких жовнірів виздоровіло і повнить знова службу на боєвім фронтї).

ВІЙНА З РОСІЄЮ:

НА СХІДНІМ ФРОНТЇ ПАНУЄ ЗНОВА СПОКІЙ.

БЕРЛІН, 18. лютого. — Німецький рапорт звучить:

„АРМІЯ КН. ЛЕОПОЛЬДА: На полудневий захід від Двинска наші війска вдерли ся в російські окопи і повернули з 50 полоненими Москалями.

„АРМІЯ АРХ. ЙОСИФА: В горах на північ від ріки Ойтуз (в Румунії) російські війска по кількох безуспішних наступах здержали ся від дальших нападів.

„АРМІЯ МАКЕНЗЕНА: На сїм фронтї не зайшли жадні важнїйші зміни".

РОСІЇ ГРОЗИТЬ НЕДОСТАЧА АМУНІЦІЇ.

ВАШІНҐТОН, 17. лютого. — **Бльокада при помочи підводних лодок спричинила російському правительству великі трудности в спроваджуваню амуніції.**

Російське правительство віддало величезні замовленя на амуніцію, яких надіяли ся Японцї, фірмам анґлійським. Німецька бльокада не позволяє на якусь правильну доставу амуніції з Анґлії до Росії.

Японцї, передчуваючи, що Росія буде приневолена перенести свої замовленя з Анґлії до Злучених Держав або до Японії, піднесли високо цїни на всїх воєнних матеріялах, аби пімстити ся за те, що Росія замісць їм віддала замовленя Анґлійцям. На случай, коли би Росія всї замовленя передала фірмам американським. Японія піднесе високі цїни за перевіз воєнних матеріялів з Америки до Росії. Японських кораблїв уживати мусять, бо Америка не має торговельної фльоти. На кождий случай Росія попала у велику зависимість від Японії.

ГОЛОВНІ СКЛАДИ УГЛЯ СИБІРСЬКОЇ ЗЕЛЇЗНИЦЇ В ОГНИ.

БЕРЛІН, 18. лютого. — **Російські телеґрами доносять, що великі склади угля сибірської зелїзницї вже від тижня стоять в огни. Шкоду оцінюють на 30 мілїонів рублїв.**

ЗАМАХ НА ЖИТЄ МІНІСТРА РОСІЙСЬКОЇ МАРИНАРКИ.

СТОКГОЛЬМ, 18. лютого. — **З Петроґраду доносять, що на житє адмірала** Ґріґоровича, міністра російської маринарки, зроблено замах. Дві доси невислїджені особи напали на нього на улиці, віддаючи кілька стрілів з револьверів. Стріли хибили, а заговірникам удало ся втечи.

"SVOBODA" (LIBERTY)
the Ukrainian newspaper
published three times a week: Tuesday, Thursday and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ANDREW SAWKA, manager
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION:	ПЕРЕДПЛАТА:
In United States:	В Злучених Державах:
$2.50 per year	на рік $2.50
$1.25 per 6 months	на пів року $1.25
$1.00 per 4 months	на 4 місяці $1.00
In Jersey City and to foreign countries:	В місті Jersey City і за границю:
$3.25 per year	на рік $3.25
$1.75 per 6 months	на пів року $1.75
$1.00 per 3 months	на 3 місяці $1.00
Single copy 3 cents.	Поодиноке число 3 центи.

За кожду зміну адреси платить ся 5 центів.

Адреса: SVOBODA
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Всі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „Svoboda".

При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 4?8 Jersey City.

З біжучої хвилі.

Шікаґовський „Дзєннік Звйонзкови" (ч. 38. з 14. лютого б. р.) в статі: „Українці протестують" пише:

Дня 10. січня б. р. внесла Українська Рада в Америці, як то читаємо в „Свободі", протести до австро-угорського і німецького правительства „проти лученя українських земель з польським королівством і проти наданя Галичині автономії".

Дальше „Дз. Звйонзкови" пише:

Українська „Свобода" з 2. лютого друкує відписи листів, які Українська Рада одержала від обох амбасадорів. Лист австрійського „charge d' affaires" (заступника амбасадора) є чисто формальним повідомленєм про одержанє і висланє того протесту до Відня, але за се більше характеристичний є лист амбасадора Бернсторфа...

На закінченє своєї статі „Дзєннік Звйонзкови" пише:

Подаючи сей факт вже яко істнуючий до відома публичної опінії, хочемо від себе додати, що в сім случаю цілком солідаризуємо ся з протестом Русинів, бо ми жадаємо від Австрії не лише вилученя Галичини, але відданя нам її цілком, яко краю корінно польського, яко давних земель Малопольщі з червенськими городами, котрі були, є і будуть польськими.

Останнє реченє характеризує становище Поляків щодо української справи. Вони виразно заявляють, що бажають дальше панувати над нашим народом; що хочуть дальше ссати з нього останну краплю крови; хочуть, аби Українець був дальше рабом Поляка, аби раб робив на свого пана, а пан буде жити, як то колись „за круля Саса єдз, пій і попущай паса"!

І польські провідники кажуть вірити своїй суспільности, що **українські землї є і будуть польськими...**

Коли Поляки вже так далеко вибирають ся їхати, то ми можемо предсказати, що до наміреної мети вони не доїдуть, бо в середині дороги поломлять ся колеса „ягайлонського воза".

Телеґрама з Берлїна, датована 25. січня, донесла, що справу Галичини відложено остаточно аж на час по війнї.

Близше про сю справу довідуємо ся з краківської часописи „Час", яка містить телеґраму з Відня такого змісту:

Справа вилученя Галичини займає очевидно всї уми. Треба перестеречи перед вістями, котрі відносять ся до властивої річи сеї справи. Є вони лише меньше або більше узасадненими здогадами, бо **праця в тій справі є окрита зрозумілою в тім випадку тайною; те лише є певним, що новий кабінет стоїть на становищи вилученя Галичини і що компетентні чинники займають ся виготовленем відповідних проектів.**

Нинї було би передчаснє рішати питаня, чи вилученє наступить дорогою парляментарною, чи позапарляментарною, як також всякі здогади щодо реченця. **Певним є лише те, що постанова розширеня автономії не улягла змінї.**

Відложенє справи автономії Галичини на час по війнї викликало в цілій старокраєвій польській пресі велике негодованє, хоч Поляки не тратять надії, що ся справа буде полагоджена для них корисно. Очевидно, що як тепер справа стоїть, трудно предсказати, як властиво справа автономії буде полагоджена. Нинї центральні держави стоять в передодни великих, може рішаючих битв і тому й правительства є занятї головно справами, які безпосередно відносять ся до великих воєнних приготовлень.

Можна однак майже з певностию надіяти ся, що вислід недалеких воєнних операцій буде мати також і рішаючий вплив на полагодженє українсько-польської справи взагалї.

Шведська часопись „Нія Даґлїкт Алєганда" доносить про нове насильство російського уряду, якого воно допустило ся над поневоленими народами в Росії. Часопись пише:

Естонцї зістали позбавлені підчас війни своїх народних прав. Естонцям заборонено уживанє естонської мови і їх приневолюють говорити по російськи. В школах заведено науку лише в російській мові, без огляду на те, чи дїти сю мову розуміють чи нї.

Російський уряд дальше переслїдує Естонцїв задля їх віроісповіданя. Естонцям „дораджують", аби вони покинули протестанське віроісповіданє і перейшли до церкви православної. Богато естонських сьвящеників, між тими і епископа в Ревалю, вислано на засланє.

Російські власти перевели в Естонії побір рекрутів далеко острійше ніж в глибинї Росії. Вже на самім початку війни забрано з Естонії всїх резервістів до служби на боєвім фронтї. Відтак забрано до війска всїх мущин у віцї до 45 лїт. В сей спосіб позбавлено Естонію майже цілого мужеського населеня, спосібного до працї. В громадах, які числили меньше нїж 2.000 мешканців, забрано по 300 мущин до війска.

(Естонцї замешкують естонську ґубернію, яка лежить на захід від Петроґраду, над Балтійським морем. Естонський нарід є споріднений з народом фінляндським. Естонія належала давнїйше до Швеції, в 1710 р. війшла вона в склад держави російської. Російська статистика подає число Естонців на 500.000 людий).

В останнім числї (7-мім) часописи „Гайдамаки" читаємо:

Було колись, ксьондз Ардан, не вскуравши нїчого в У. Н. Союзї, удав ся до п. Матія Хандоги, тодїшного редактора „Гайдамаків", предкладаючи єму пляни спільної кампанії проти У. Н. С., а застерігаючи в заміну за се редакторство для себе.

Коли однак не повела ся ксьондзови Арданови ся виправа до п. Хандоги, тодї ксьондз Ардан розпочав поборювати нашу орґанізацію...

Поясненя злишні.

СПРАВА ВИЛУЧЕНЯ ГАЛИЧИНИ.

Краківська польська часопись „Нова Реформа" пише:

Українські часописи і українські полїтики не перестають провадити на всяких їм доступних теренах шаленої аґітації проти вилученя Галичини. Спізнавши однак малі наслїдки провадженних доси диплfavorites способів і шляхів, Українцї постановили між иншим вхопити ся, на основі відозви Української Парляментарної Репрезентації, средства засипати канцелярії мінїстерств і відповідних начальних команд армії меморіялами від всїх українських громад в Галичинї, протестуючими проти вилученя, а натомісць жадаючими подїлу Галичини на часть східну і західну. Для таких меморіялів виготовлено відповідний взір, який містить тенденційні виводи історичні і „арґументи" всякого рода, а вкінци запевненє, що у видїленій східній Галичинї повстане український Піємонт, який розширить впливи Австрії далеко поза її границї. Перший такий меморіял зладила громада Лисятичі, а українські часописи „Дїло", „Українське Слово" і „Свобода" подали його у такім видї, як подають „для приміру і наслїдуваня".

Розголос роблений коло справи вилученя Галичини звернув також уваґу військових кругів і їх віденський орґан „Рундшав" містить у тій справі рівно цікавий як і знаменний артикул. Автор артикулу найперше стверджує, що справа викликала в цілій пресі живу полеміку, в котрій з обох сторін впало богато крайних арґументів, підчас коли правда, як звичайно, лежить по серединї.

„Лише військові — пише автор — потрафлять холодно і безпартійно оцінити цілу справу з точки погляду загальнодержавних інтересів. Вилученє Галичини як зі становища полїтичного так і мілїтарного є мудрим кроком, тим більше, що наступило рівночасно з проклямованєм независимої Польщі. Запевняє воно улекшенє і упрощенє відносин внутрішних, а заразом цінного союзника в независимій Польщі. Зі всїх льоґічних зглядів усуваємо евентуальну польську ірреденту*) в Галичинї через зменьшенє народних спорів дорогою вилученя Галичини. У союзничу вірність Польщі не можемо сумнївати ся, бо співжитє її з Росією є неможливе, а противенства до Росії будуть тим острійші, чим дальше границї Польщі посунуть ся на схід. Мішати ся нашому урядови до польсько-українського домашного спору треба уважати за річ непожадану. В той спосіб через новий подїл Польщі задраснеть ся занадто болючо власну любов Поляків і похоронить ся раз на все співділанє з ними. Було би се з точки погляду великої полїтики засадничою похибкою. А в тій царинї не можуть панувати чувства, лише найтвердший реалїзм і ясний погляд у будучність. Момент, який наводять Українцї про 30 мілїонів Українців під Росією, має для нашої монархії радше значінє неґативне нїж позитивне, бо вони в цілости почувають себе Росіянами. Доси, як се доказали случаї у східній Галичинї, головно з початком війни, ми мали з того лише неґативні результати. А мала горстка осьвідомленої національно української інтеліґенції в Росії є переважно русофільсько настроєна, бо ожидає розвязаня української квестії від Росії. Факт, що Росія не дозволяє Українцям на ніякий національний розвій і факт, що в Галичинї тїшать ся вони далеко йдучими розвоєвими можливостями, не навернув російських Українців з русофільства на австрофільство. Зі становища нашої монархії було би річию кориснійшою, власне з уваги на ті великі маси Українців в Росії, полишити розвязанє української справи Полякам. Цїль того була би ясна: „Українська справа може лише заострити противенство польсько-російське".

До сеї статї редакція часописи „Рундшав" додає від себе ось-таку замітку:

„На точку погляду автора ми не годимо ся в цілости — головно в справі відносин польсько-українських. Є річию зрозумілою й оправданою, коли по досьвідах останних лїт власне у військових кругах говорить ся зле про Українців. Однаковож треба зійти до основ, а офіцири, котрі мешкали в Галичинї перед війною, в часї виборів до парляменту, зрозуміють нас. Ми є, розумієть ся само собою, за здавленєм всякої ірреденти як італїйської, так української, так і кождої иншої. Однаковож є ріжниця між повстанєм італїйської ірреденти а української. Італїйців трактувало ся через аксамітні рукавички, а мимо того... — у східній Галичинї річ представляла ся трохи инакше"...

* * *

Із наведеної висше статї впадають в очи три річи:

1. „Нова Реформа", подібно як і всї польські часописи, ставить ся до подїлу Галичини на часть східну й західну крайно ворожо. Полякам не може поміститн ся в голові, як Українцї можуть бути господарами у своїй власній хатї, під своїм власним, а не „спільним" польсько-українським д а х о м. Поміж стрічками „Нової Реформи" можна легко доглянути, як та краківська часопись ґїшить ся, що дотеперішна „шалена аґітація" українських часописий і українських полїтиків не увінчала ся бажаними успіхами...

2. Якийсь польський „учений" вкрутив ся до нїмецької часописи „Рундшав" і помістив там свої мірковання про польсько-українські спори. Не забув шановний автор пригадати нїмецькій суспільности і перестарілу вже нинї леґенду про „українську зраду" на початку війни. Нам вже тепер дуже добре відомо, що **зради супроти Австрії допускали ся галицькі Поляки, а показували пальцями на Українців, котрі через те понесли величезні втрати.** Ми знаємо, як Поляки інформували тай ще доси інформують ріжні австрійські народи (головно Нїмців і Мадярів) про австрійських Українців. Ми знаємо, скільки сил витратили наші полїтики і наша преса, заки їм удало ся змити зі свого народу ганьбляче пятно зрадників.

3. Завдяки безнастанній і щирій працї наших старокраєвих патріотів нїмецька (а з нею й инша) преса в Австрії відносить ся тепер до „польських інформацій" з певною резервою, або таки з явним недовірєм. Ся власне обставина була причиною, що редакція часописи „Рундшав" не годить ся з поглядами польського автора щодо польсько-українських відносин. Натяк сеї редакції на ославлені польські вибори в Галичинї дає Полякам таку пощочину, якої вони від культурних Нїмців ще може нїколи доси не одержали. Пощочиною для Поляків треба вважати і сї слова редакції „Рундшав", що між італїйською й українською ірредентою є велика ріжниця.

*) Ірредента — бажанє злуки всїх земель, заселених одним народом, в одну полїтичну цїлість.

Цїлий американський нарід має рішати щодо війни.

Не лише серед американської широкої суспільности, але навіть в урядових і полїтичних кругах у Вашінґтонї виявляють ся з кождим днем щораз сильнїйше стремлїнє проти війни.

Американський нарід і його провідники роблять всї можливі заходи, щоби охоронити Злучені Держави перед війною, перед тим великим нещастєм, яке навістило нинї цїлу Европу.

Справа, чи Злучені Держави мають виступити до війни, є тепер предметом частої дебати в обох палатах конґресу.

В пятницю посол Гелґесон з Норд Дакоти вніс в справі війни резолюцію в палатї послів, мотивуючи її тим, що народови прислугує право сказати своє рішаюче слово, заки держава кинеть ся в обійми війни.

Посол Букенен, підпираючи сю резолюцію, виголосив бесїду, яка мала отсї провідні гадки: Після конституції одинокий конґрес має право виповідати війну. Коли сама екзекутива, яка до сього права не має, робить вступні кроки до виповідженя війни, не питаючи ся про се конґресу, то се треба уважати присвоєнєм собі власти конґресу.

„Я заявляю ся за „референдум" (загальне голосованє), — говорив дальше посол Букенен — виключаючи се лише на случай ворожого нападу або революції. Иншими словами, я хочу, щоби наперед тих, котрі йдуть на поле битви, а на котрих вірности й любови є збудована цїла держава, запитати, чи війна має бути чи нї".

Посол Гелґесон, вносячи свою резолюцію, поручив її палатї до принятя отсими словами:

„Є люди, які докладають всїх своїх зусиль, аби наше правительство втягнути до співучасти в европейській війнї, не звертаючи найменьшої уваги на народні маси, які опісля мусїли би двигати на своїх раменах тягар війни.

„Маючи переконанє, що народні маси мають право, щоби їх питати о раду і що вони є управнені самі про се рішати, чи схочуть взяти участь в европейській масовій різнї і чи схочуть пожертвувати своїх синів варварським і нелюдським машинам, я вношу отсю резолюцію:

„З приводу, що робить ся потайні і підступні заходи, щоби Злучені Держави втягнути до війни,

„з приводу, що через ріжні вмисні аґітації викликуєть ся штучний воєнний настрій,

„з приводу, що страховищ війни не можна відповіднїйше означити, як словами нашого славного ґен. Шермана „війна се пекло",

„з приводу, що виповідженє війни зі сторони Злучених Держав принесло би терпіня і нещастя для соток тисяч американських родин і для соток тисяч американських материй і жінок, які будуть оплакувати своїх синів і мужів, поляглих в окопах,

„з приводу, що стратило ся з очий справу, кому прислугує право рішати про нашу заграничну полїтику і чи війну мають ся виповісти чи нї,

„з приводу, що ми маємо лише одно тїло, яке має повновласть виповідати війну, а іменно конґрес, якому конституція сю повновласть признала,

„з приводу, що проголошенє независимости і конституції признає, що нарід Злучених Держав має дїдичне непродажне право заявити свому правительству волю народу,

„Нехай буде порішене конґресом, зложеним зі сенату і палати послів, аби конґрес зарядив референдум до народу Злучених Держав в справі, чи війну мають ся виповісти чи нї (з виїмкою на случай грозячого нападу) та щоби воля народу була подана до відома конґресу, і дальше

„Нехай буде порішене, щоби президент (з виїмкою на случай грозячого нападу) не робив нїяких кроків, які могли би довести Злучені Держави до війни, як довго вислїд з референдум не буде конґресови звісний".

Що конґрес хоче у своїх руках задержати цїлковиту власть щодо виповіданя війни, на се вказує також резолюція сенатора Комінса в сенатї, який домагаєть ся, аби власть президента щодо розпоряджуваня армією і фльотою не могла бути ним надужита і щоби через те не спричинити війни.

Також і вся поважнїйша американська преса станула на становищи, противнім війнї. Лише ті часописи, що стоять на услугах воєнних спекулянтів, стараються ся всїми силами переконувати американський загал, що війна принесла би для Злучених Держав користь. Є однак надія, що Злучені Держави, які вже через півтретя року потрафили свій нарід охоронити від страшного нещастя, зможуть і на будуче оминути грізної небезпеки.

ДОЛЯ ПОНЕВОЛЕНИХ РОСІЄЮ НАРОДІВ.

Як ми вже згадували в 12. числї нашої часописи, до Злучених Держав прибула з Росії панї Мальмберґ, провідниця фінляндських женщин. Вона була 8 лїт на засланю і знає добре всї гаразди „російського раю".

В недїлю, 4. лютого б. р., панї Мальмберґ мала свій перший виклад в Дітройт, Міш. Велика і простора галя „Мек Колестер" була битком заповнена слухачами, які раді були довідати ся дещо про відносини в Росії.

Головною цїлию реферату панї Мальмберґ було представити присутним скрутнє положенє її рідної вітчини — Фінляндії. Але між иншим вона згадала також про другі національности, як про Українців, Жидів та Поляків.

У своїй промові панї Мальмберґ рішучо заявила, що побіда над Росією буде мати велике значінє для освободженя згаданих висше поневолених народів.

Вона устно представила присутним картину того всього, що дїєть ся в Росії, а про що чужинцї за океаном не знають.

„**Чужинцї** — сказала вона — **не можуть представити собі, яка доля стрінула Фінляндію, Литву, Україну і Польщу. Вони не можуть уявити собі того мерзкого рабства, яке покорило народи тих країв.**

„Жиди засуджені на неописані терпіня і страти по цїлій Росії. Тим людям приходить ся переживати всї страхітя війни і відповідати за всї невдачі Росії.

„**Положенє Бельґії можна назвати раєм, в порівнаню з положенєм тих країн в Росії, які є заселені підбитими народами.**

„Те, що тепер в Польщі нема нїодної дитини понизше 7 лїт житя, є дїйсною правдою. Всї дїти вимерли.

„Люди говорять про кривду Бельґійців... Далеко більша кривда дїєть ся Фінляндії, Литві і Польщі. **Дїтий і дорослих виселено із західних ґуберній в далекі міста східної Росії. Їх виселено без попередного повідомленя, і від часу їх відїзду про них нїчого не чувати; вони цїлком пропали.**

„**За протяг останних двох лїт у Фінляндії нема нїодної краплї молока,** бо російське правительство забрало всю худобу для армії. **Нужда така, що й описати її не дасть ся, а сьвіт все таки про неї не знає.**

„**Хоч всї ті нації,** як Українцї, Фінляндцї, Литовцї, Жиди і т. п., **боронять Росію, то вони ненавидять її правительство, яке стараєть ся знищити їх звичаї, мову, релїґію і традиції; яке стараєть ся стерти з лиця землї їх історію; яке стараєть ся знести їх лїтературу і заґарантовані їм колись права; яке стараєть ся всякими способами поробощити і прикувати їх до землї. У тих народів горить однак расове чувство і гордість.**

„Я щойно дістала письмо з Фінляндії, в котрім доносять, що сотки фінляндських женщин падуть жертвами російських салдатів, а деякі з них мучать ся аж до останної хвилї житя.

„**Одинока надія** — кінчила свою річ панї Мальмберґ — **се Америка. Америка, і лише Америка, може змінити долю малих націй.** Ся країна все стояла на сторожі свободи, і длятого, коли їй прийдеть ся відґравати важну ролю при укінченю війни, вона не повинна забути нещасних страдальців, але, освободивши їх зпід деспотичного ярма европейської бюрократії, принести поміч усьому людству.

(„Рус. Жизнь").

Хто і як має дбати про рідну школу.

(Від просьвітно-шкільної секції „Української Ради").

Родимці!

Клич **„Дбаймо про рідну школу"** є так ясний, що, здавалоб ся, не знайдеть ся у нас ні одна людина, яка не розуміла би як слід сього клича. Клич **„Дбаймо про рідну школу"** є так важний, що, здавалоб ся, не знайдеть ся у нас ні одна людина, яка не годила би ся із сим кличем.

Та, на жаль, не є воно у нас так ні з одним, ні з другим. Богато з наших людий відай не розуміє сього клича, бо і не інтересує ся ним, і не ширить його, і не підпирає його. Богато є у нас таких, які зовсім не цінять школи, які відносять ся до школи неприхильно, а часто навіть і ворожо.

Одні і другі не попирають рідної школи, а навпаки, вони, несьвідомо чи з розмислом, явно чи скрито рідну школу поборюють. А вже найсумнійше те, коли роблять так саме ті, що вагу рідної школи ясно розуміють, і що самі тій школі чимало завдячують.

Через одних і других, через тих „несьвідомих" і тих „злобних" рідна школа у нас терпить, не може розвивати ся, остає в занепаді, а через те і не сповняє своєї задачі, як належить.

Правда, були вже заходи, щоби те лихо направити, щоби справу рідної школи тут в Америці повести на красше, та що-ж: наші школи є чисто парохіяльні (під зарядом властий церковних) і донедавна „сьвітським просьвітителям" не було вільно до них мішатись. Ізза того „сьвітські просьвітителі" хоч би й як хотіли, то могли підпомогати ті школи хиба тільки „з боку". І вони підпомагали їх, чим могли... Але ся поміч „з боку", вже сама в собі за слабка і недостаточна, не мала ще й вступу до наших шкіл; тому й не великий хосен виходив з неї для них.

Та ті часи минули ся і найкрасше: забудьмо, що і як воно колись було...

Нині инакше. Всечеснійший Отець Адміністратор, Петро Понятишин, що родив ся і зростав під сільською стріхою, розуміє і цінить рідну школу. Тому Він нічого так горячо не бажає для своїх братів-земляків, як **доброї рідної школи.** І коли „Українська Рада в Америці" рішила заняти ся щиро рідною школою тут на чужині, та для сеї роботи призначила окреме тіло — просьвітно-шкільну секцію, то Веч. о. Адміністратор одобрив сю **„Просьвітно-шкільну секцію"** а, приділивши до неї кількох своїх відпоручників, **узнав її яко дієцезальну комісію для всіх наших шкіл у його дієцезії.** А що в просьвітно-шкільній секції є і духовні і сьвітські члени, то нині опіка над рідною школою в Америці є дозволена для **всіх,** у кого лише добра воля і змога.

За тим є надія на красшу будучність наших шкіл в Америці.

*

* *

Справа наших шкіл в Америці є дуже важна, велика, але й тяжка. Ні двох, ні трох не переведе такої роботи; не переведе її також і сама „просьвітно-шкільна секція". Тут треба конечно ширшої помочи. Тому передівсім застановім ся над питанєм:

Хто і як має дбати про рідну школу?

На першу часть сього питаня є одинока, коротка і легка відповідь: **Про рідну школу маємо дбати всі до одного!** Всї мущини і женщини, без огляду на їх релігійні і політичні погляди, без огляду на те, чи хто старий чи молодий, чи самотний чи жонатий, чи має діти чи ні, чи бідний чи богатий, чи письменний, учений чи неграмотний — одним словом: всї маємо дбати і підпомогати рідну школу, бо в ній є наша будучність, в ній будучність нашого народу, будучність України!

На другу часть повисшого питаня можна би також відповісти коротко: **Про рідну школу маємо дбати кождий по своїй силї і по своїй змозї.** Але що ся сила і змога є у кождого инша, тому розберім сю справу дещо подрібнійше.

Сьвященики, яко безпосередні настоятелї і опікуни наших шкіл, є сьвято зобовязані дбати про них як найщирійше. Вони повинні при кождій нагоді, навіть в церкві, популяризувати між людьми потребу і вагу осьвіти і рідних шкіл. У кождім, хочби найменьшім нашім плейзї повинні би рідну школу заснувати і при кождій нагоді заохочувати і упоминати родичів, щоби свої діти посилали до рідної школи як найпильнійше. При помочи „Місцевої Шкільної Ради" повинні постарати ся, щоби їх рідна школа містила ся у відповіднім будинку, щоби мала всі прибори необхідні при веденю науки, та щоби, після місцевої змоги, була вона такого типу, який відповідав би найкрасше і рідним потребам і вимогам державним. Вони, на конець, мають наглядати науку в школї і самі у тій науці помагати. Одним словом: сьвященик має бути головою, батьком, одного серця як для церкви так і для рідної школи.

Учителї чи дякоучителї, яко найперші робітники на ниві рідної школи, мають доложити всїх сил і заходів, аби їх школа була „рідною непькою" для діточок-школярів. Вони мають не тільки вчити поручену їм дітвору, але й виховувати її. І не сьміють занедбувати сього, хоч би їм за се не було ні вдяки, ні признаня, ні відповідної нагороди-заплати. І над собою мають заєдно працювати: познакомлювати ся з найкрасшими методами научаня, з новими течіями знаня і до щоденних лекций як слід приготовляти ся, бо тільки тоді їх школа буде в змозї сповнити свою задачу і тільки тоді принесе вона належні користи для своїх вихованців.

Редактори, політики і т. п. провідники народу не сьміють ніяк забувати на справи рідної школи, і при кождій нагоді, письмом чи словом, щиро ті справи підпомагати.

Весь наш загал, для якого рідні школи служать, мусить підпомагати ті школи морально і удержувати їх матеріяльно. Всї ми, Родимці, чи то поодиноко, чи громадами, організаціями, братствами, товариствами, гуртками і т. п. мусимо до рідної школи відносити ся сердечно і не сьміємо жалувати для її добра ні сил, ні гроша.

А „просьвітно-шкільна секція" має бути товчком-живчиком, душею рідної школи, має бути головною силою-пружиною тої машини, яка працювати-ме на просьвітнім поли рідної України. Та про обовязки, цїли, средства і про програму тої секції я розкажу окремо.

Дмитро Андрейно,
секретар просьв.-шкільної секції Укр. Ради

ОСТАННІ ВІСТИ З РОСІЇ.

Новий рід пошести.

З Копенгаґен доносять, що в Ростові над Доном прокинув ся новий рід пошестної недуги, яка поширила ся також в цілій Катеринославщині. Ся пошесть пожирає що дня сотки людських жертв. Лікарі не є всилї розпізнати її. Тіло, заражене тою недугою, є ціле покрите боляками.

Заговірники на житє Мілюкова вільні.

Заговірників на житє проф. Павла Мілюкова, провідника кадетської партії в думі, не будуть карати. Сю вість потверджує факт, що убийники думських послів: Йолоса, Карабаєва і Герценштайна не були також карані. Загально ходить чутка, що Мілюков при помочи визначнійших осіб петроґрадської бюрократії втік до Анґлії.

Не вірити брехливим промовам.

„Не вірте брехливим промовам, виголошеним в думі — заявив саратовський ґубернатор у своїй найновійшій проклямації до населеня. Хто буде поширювати се, що говорило ся в думі, того вишлеть ся на Сибір".

Брак угля і поживи.

Київ. — Воєнний ґубернатор видав острий наказ, аби уживати електрику в меньшій скількости. В редакціях, друкарнях і т. п. інституціях не вільно працювати ночию.

Одеса. — Замкнено ґазові збірники задля браку угля. Богато фабрик замкнено з тихсамих причин. Улиці не осьвітлені.

Ново-Черкаси. — Велика недостача опалового матеріялу. Брак угля. В Таґанрозї позамикано всї школи задля браку опалового матеріялу. Ґубернатор вніс петицію, щоби всїх углекопів увільнити від військової служби.

Минск. — Вже більше ніж місяць в місті не можна купити муки.

Вітебск. — В місті нема дерева. Страшні морози, а домів нема чим опалювати.

Рязань. — В цілій околици нема цукру. Останні засоби продають по 1 рублеви 75 копійок за фунт.

Демонстрації в Туркестанї.

В Туркестанї (Азія) повішено 13 осіб за протиконскрипційні демонстрації.

19-лїтні на боєву лінію.

Петроґрадська телеґрама до лондонського „Таймса" доносить, що правительство покликало на боєву лінію 19-лїтних хлопців.

ВЕЛИКИЙ ВИБІР ЦІКАВИХ КНИЖОК,

які має на складі

КНИГАРНЯ „СВОБОДИ":

Американський Шляхтич. Образ з життя руських робітників, в 3-ох діях. — Ціна ..... 30 цнт.
Абу Касимові капці. — Арабська казка Написав Іван Франко. — Ціна 30 цнт.
Американський гимн „Май Контри" під нотами в українськім перекладі. — Ціна ..... 10 цнт.
Американець, веселий образ з житя народу зі співами, в трох діях. — Ціна ..... 15 цнт.
Американські трости. — Ковбок. (Казка). — Еміґранти. — Дні нашої слави і недолї. — Ціна ..... 15 цнт.
Амалюнґа. — Займаюче оповідане з часів боїв між Европейцями а Індіянами в півн. Америці. — Ціна 20 цнт.
Бондарівна. Драма в 4. діях а 5. відслонах. — Ціна ..... 20 цнт.
Байки-небилиці. — Ціна ..... 10 цнт.
Буквар для дітий першого року науки. — Ціна враз з пересилкою 30 цнт.
Блудний син. Образ з житя наших виселенців в Америці у 4 актах зі співами. — Ціна ..... 25 цнт.
Богдан Хмельницький в Галичині (2 ілюстрації). — Письмо (6 ілюстраций). — Фляшка горівки. — Не в добрий час (4 ілюстрації). — Дні нашої слави і недолї. — Ціна ..... 15 цнт.
Воєнні пісні. — Ціна ..... 15 цнт.
Вибір поезій Івана Франка (з житєписю автора). — Ціна ..... 35 цнт.
Весела читанка з образками. — Ціна ..... 15 цнт.
І. Вечері на хуторі біля Диканьки. ІІ. Ярмарок в Сорочинцях. — Ціна 15 цнт.
Вічевий співаник. — Ціна ..... 5 цнт.
Весела книжочка з 17 образками. — Гумористично-сатиричний збірник для сумних людий. — Містить в собі богато сьмішних віршів, дотепів і оповідань. — Ціна ..... 35 цнт.
Вертеп. Сценїчна картинка для колядників, що ходять по хатах в часї Різдвяних Сьвят. — Ціна ..... 5 цнт.
Вихованець. Народна комедія в 3. діях зі співами і танцями. — Ціна 25 цнт.
В неволї темноти. — Комедія з житя русько-американського народа в 3. актах. — Ціна ..... 25 цнт.
Вода в природі. — Умірковапий та щирий. (В. Винниченко). — Заграй. — Останки „Фортуни". — Дні нашої слави і недолї. — Ціна ..... 20 цнт.
В старім і новім краю. — Образ з сучасного житя в 4-ох відслонах. Дуже весела штука для аматорських театрів. — При кінци сеї книжки находить ся сьмішне оповідане „Стадник". — Ціна ..... 25 цнт.
Галка смерти. — Ціна ..... 5 цнт.
Гостина сьв. Николая, драматична гра для дітий. — Ціна ..... 10 цнт.
Галицькі анекдоти. (Гумористичне оповіданя). — Ціна ..... 10 цнт.
Ґеновефа. — Ціна ..... 30 цнт.
Гаси огонь поки не розгорів ся і инші оповіданя. — Ціна ..... 20 цнт.
Два домики і одна фіртка. Комедія в 1. дії. — Ціна ..... 15 цнт.
Дяк. Оповідане Марка Вовчка. — Ціна ..... 20 цнт.
Другий альбом найкрасших українських 25 пісень з нотами на хори мішані, мужеські і сольові. Зладив Г. Е. Смоленський. — Ціна ..... 75 цнт.
Дещо про звірята, рослини, каміне і скали. — В сій книжці находить ся около 200 цікавих образків звірят, птахів і риб з докладним описом, де вони живуть. — Ціна ..... 30 цнт.
Два брати, з байок Братів Ґріммів. — Ціна ..... 15 цнт.
Де любов, там і Бог, оповідане. — Ціна ..... 10 цнт.
Девять братів і десята сестриця Галя. Дуже гарне оповідане. — Ціна 15 цнт.
Евстахій, повість з перших віків христіянства. — Ціна ..... 30 цнт.
І. Жовнір. — ІІ. Оферма. Новеля з міського житя. — Ціна ..... 10 цнт.
Жінка і її значінє в суспільнім житю. — Сільський хірурґ (3 ілюстрації). — Смерть отаманова. — Дурень. — Дні нашої слави і недолї. — Ціна 15 цнт.
Жителї Марса. — Ціна ..... 10 цнт.
Журавлї. — Зміст: Журавлї (вірш). Закутник (оповідане). Новітні гайдамаки (вірш). Пісні про Канаду. Пайлот Бют, оповідане про судьбу молодого робітника-еміґранта. Звідки бере земля тепло. — Ціна ..... 15 цнт.
Жіночий язик, індіянська казка. Невдалий лист, оповідане. — Ціна 15 цнт.
Житє, зарібки, орґанізації і т. п. в Злуч. Державах. — Дуже цікава розправа про відносини праці і житя в Америці. — Ціна ..... 15 цнт.
З років війни. Сатиричні ілюстрації з европейської війни. Оповідання, відомости і інформації про український нарід, про старий край і Америку, богато ілюстровані. Понад 150 ілюстрацій. — Ціна ..... 30 цнт.
З днів кровавої війни. Віршоване оповідане. — Ціна ..... 25 цнт.
За сестрою. — Є се найгарнійше оповідане з козацької старини, сучасного письменника Андр. Чайковського, яке дотепер вийшло на американській Руси. — Ціна ..... 35 цнт.
Збірка оповідань. Пятка. Єшаи-зілє. Безробітє. Павло. В суді. Чорт і Микитиха. Бокачка. Милосердність. Слон і чоловік. Добра дочка. — Ціна 20 цнт.
Збірка повістам. — Ціна ..... 10 цнт.
З ріжних нив. — Зміст: Вся людська тварь з хвалою прийде (вірш). Чого нам дійсно потреба. Не плоти ради, не плоти (вірш). Найбільший духовний поет (Данте Аліґієрі). Михайло Петрович Старицький, батько українського театру і визначний український поет. Як будуть іти шани? Ангел та пустельник (оповідане). Дещо цікавого із природи і науки. Зі сьвіта. — Ціна 15 цнт.
За вольности України. — Ціна ..... 5 цнт.
З кого ся насьміває, з того люди бувають. — Посол Петришин. — Модний адвокат. Збірка оповідань. — Ціна ..... 10 цнт.
Іван Коновченко і инші оповіданя. — Ціна ..... 20 цнт.
Іцко-Сват, комедія в 1. дії. — Ціна 10 ц.
Іван Дурак та инші оповіданя. Ціна 25 ц.
Історія заложеня Злучених Держав Північної Америки. — Самсон. — До тих, що сьміють ся з пяної людини. — Як Сніжка щось по ночи водило і що то було? (1 ілюстрація). — Бог на землї (Індійська казка). — Свати. — Дні нашої слави і недолї. — Ціна 15 ц.
Із звірячого царства. Перша сотня найкрасших казок. — Ціна ..... 20 цнт.
Історія про трийцять одного: — Ціна 10 ц.
Історія про дівчину сироту та про ріжні її пригоди: розкоші, смутки, щастє й нещастє серед змінчивого сьвіта. — Ціна ..... 40 цнт.
Історії Шерльока Гольмса, найславнійшого в сьвіті детектива. — Тайна молодої вдови 25 цнт.; Наречена прокуратора 25 цнт.; Кроваві жемчуги 25 цнт.; Злочин в печері гри 25 цнт.; Дочка лихваря 25 цнт.; Коронкова сукня королевої 25 цнт.; Прощай наречений 25 цнт.; Слїдчий нюх кельнера 25 цнт.; Крадіж бриланта 25 цнт.; Убийник женщин 25 цнт.; Остров божевільних 25 цнт.; Фальшівник гроший 25 цнт.
Історія про малого Пилипка як лютий морозенько замучив його в лїсі. — Ціна ..... 20 цнт.
Ілюстрована збірка. Вуси (3 ілюстрації). Катерина (3 ілюстрації). Нін і Семіраміда (2 ілюстрації). Лист турецького султана Запорожським козакам. Відповідь Запорожських козаків турецькому султанови (1 ілюстрація). Алькоголїзм і діти (1 ілюстрація). — Ціна ..... 20 цнт.
Інститутка. Незвичайно гарне оповідане. — Ціна ..... 15 цнт.
Історія про гарну Маґельону і ґрафа Петра. — Ціна ..... 25 цнт.
Казки за циганів. — Ціна ..... 10 цнт.
Календар У. Н. Союза на рік 1915. — Ціна ..... 30 цнт.
Календар У. Н. Союза на рік 1916. — Ціна ..... 50 цнт.
Календар У. Н. Союза на 1917 рік. — Ціна ..... 50 цнт.
Книжочка рахункова. — Дуже практична книжочка до обчислюваня всяких рахунків; вона є пожиточна так для бизнесменів як і для робітників. З додатком деяких цікавих відомостий. — Ціна ..... 30 цнт.
Казки про жидів. — Зміст: Як Іван жидів мудрував. Вандрівка Івана з жидами. Як Іван водив жидів на гриби, а відтак у ставі потопив. — Мужик з жидом в спільці. Пан і жид. Казка про жида. Як жид Русина правував. Як хлоп жида змудрував. — Ціна 15 цнт.
Коротка історія Руси до зруйнованя Січи. Містить богато образків руських князїв і гетьманів. — Ціна ..10 цнт.
Кроваві діяманти. Новочасний роман. — Ціна ..... 35 цнт.
Людоїди і инші оповіданя. Ціна 25 цнт.
Лис Микита. З німецького переробив Іван Франко. — Ціна ..... 40 цнт.
І. Листи з пекла. ІІ. Лист шинкаря до чорта і инші оповіданя. — Ціна 25 цт.
І. Лист шинкаря до люципера і відповідь. ІІ. Про алькоголь. — Ціна ..... 10 цнт.
Листи Штіфа Табачнюка до його жінки Явдохи. — Ціна ..... 10 цнт.
Маніґрула. Комедія в одній дії, зі співами і танцями. — Ціна ..... 10 цнт.
Марія. — Зміст: Марії (уривок з поеми Т. Ш.). На чужині (вірш). Скором (оповідане). Рік 1903-тий в старім краю. Людоїдство в Конґо. Клопоти кума Софрона (вірш). — Ціна 10 цнт.
Марта Борецька. Історичне оповідане. — Ціна ..... 25 цнт.
Мужики Аристократи. Народний образ в двох діях. — Ціна ..... 15 цнт.
Мужицька доля. Збірка оповідань. — Ціна ..... 10 цнт.
Многострадальний народ. (Огляд історії українського народу). — Ціна 20 цнт.
На филях любови (поезії). **Опир** (галицька леґенда). — Ціна ..... 10 цнт.
І. Не роди ся красний, але щасний. ІІ. Брат із місяцем, сестра зі звіздами і прекрасна Олена. — Ціна ... 20 цнт
Навернений грішник. — Ціна ..20 цнт.
Напад на Січ. — Павло Полуботок. — Ціна ..... 5 цнт.
Невольник, драма в 5. діях. — Ціна 15 ц.
Не спус душі живої!... Присьвята українському народови в Злучених Державах і в Канаді в тяжких хвилях його житя, на заранню великих надій для покріпленя духа. — Ціна ..... 15 цнт.
Народна Школа ч. ІІ. — Ціна 30 цнт.
Настоящі, комедія в одній дії. — Ціна ..... 20 цнт.
Наталка Полтавка. Оперетка в 3. діях. — Ціна ..... 20 цнт.
Огонь на услугах чоловіка (3 ілюстрації). Становище панщі. — Янко Музика. — Синячий син. — Дні нашої слави і недолї. — Ціна ..... 15 цнт.
Ой не ходи Грицю, та на вечерниці. Народна драма зі співами в 5. діях М. Старицького. (В переробці Александрова. — Ціна ..... 30 цнт.
О підземних скарбах. — Природна розвідка про всякі мінерали, находячі ся в землї і як витворюють ся з них річи необхідні в житю людий. — Ціна ..... 25 цнт.

Обширні цінники висилаємо кождому на жадане.

Гроші належить посилати на почтовий або експресовий моні-ордер на імя, яке подано у повисшій адресї. Моні-ордер належить долучити до замовленя.

Пишіть на адресу:

„SVOBODA",
83 Grand St., Jersey City, N. J.

СКЛАДАЙТЕ ДАТКИ НА ЖЕРТВИ ВІЙНИ!

Нехай не буде між нами ніодного, який, співчуваючи з недолею наших братів в ріднім краю, не поспішив би з підмогою на нещасні жертви війни.

Жертвуймо всї! Жертвуймо по можности як найбільше!

Всї виказі жертводавців і гроші треба посилати на адресу: Rev. E. SYDORIAK, 42 Van Buren St., Passaic, N. J. Чеки і моні-ордери треба виписувати так: „UKRAINIAN ALLIANCE of AMERICA". Після волї жертводавців датки можна призначувати на слідуючі фонди: ФОНД ВДІВ І СИРІТ, ФОНД ЗАСЛАНИХ НА СИБІР, І ФОНД СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ.

УКРАЇНСЬКА РАДА В АМЕРИЦІ.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

Арештоване цареславного батюшки в Байон, Н. Дж.

Джерзисітська часопись „Джерзи Джорнал" (з 16. б. м.) доносить, що в Байон, Н. Дж., заарештовано цареславного попа, батюшку Крохмального. Детективи заарештували його на підставі варанту окружного суду, виданого Луції Крупяковн з Філядельфії, котрий обжалував Крохмального о зворот 500 долярів.

Крупяк у своїх зізнанях і обжалуваню, як се запротоколовано в окружнім суді, впевняє, що в маю 1912 року, а відтак кілька разів пізнійше, він купив і заплатив кілька шерів Першого Російського Славянського Банку в Філядельфії. Він купив сі шери від батюшки, котрий, як Крупяк заревняє, представив ся йому сам яко президент банку.

В маю 1913 року батюшка сказав йому, що банк упав, і коли Крупяк дасть йому шери, то він постарає ся дістати його 500 долярів. Крупяк дав йому шери, але відтоді ще не одержав гроший.

Пошкодований запевняє також, що він слідив і відкрив, що Крохмальний не мав нікоми ніякої звязи з банком. Віліям П. Морфи з Нюарку є адвокатом Крупяка. Крупяк жадає також $500 яко відшкодоване.

Джеймс М. Квінн з Нюарку зложив поруку (бейл) за батюшку.

(Батюшка Крохмальний був грецько-католицьким священиком в Галичині і яко такий прибув до Америки, але тут перейшов на цареславє і був ... капел. У Філядельфії він стояв на чолі кацапської громади і він прощее з бл. п. епископом Ортинським о поїдане церкви св. Михаїла при 9-тій улиці. — Ред.)

Німці можуть вдарити на Злучені Держави зі сторони Мексика.

Часопись „Провіденс (Р. Ай.) Джорнал" доносить про якесь відкрите з якихось жерел, наче би Німці приготовляли ся вдарити на Злучені Держави зі сторони Мексика. Згадана часопись пише, що богато німецьких офіцирів, які перебувають у Злучених Державах яко імігранти, виїзджають до Мексика, де приготовляють пляни до нападу і т. п. О скільки в тім писаню є правди, годі знати. Зрештою Америка любить сензації, шум і гук.

103-літний доброволець.

Честер Вудфорд, 103-літний старець з Вінстер, Конн., вніс просьбу до військових властий, аби його приняли до війська яко охотника.

Добровільно вступити до війська зголосив ся також 75-літний Маркус Холкомб.

Відтято дитині голову при породі.

Дітройтські судові власти заарештували акушерку Марію Клементович, закидаючи їй, що вона відтяла дитині голову при породі. Акушерка відказується сі від вини, кажучи, що смерть спричинив випадок. Коронер завізвав до справи і оглядин трупа дитини лаву присяжних судіїв. Др. Р. Гансел, один з присяжних судіїв, стверджив, що голову дитини відтято ножем! А що таксамо ствердив і сам коронер, то черес се акушерку Клементович посаджено до вязниці.

СПРАВЛЕНЄ ПОХИБКИ.

В ч. 19. „Свободи", в рубриці: „Американські вісти", подали ми були посмертну згадку з Ансонії, Конн. Сказано там було, що номер Петро Ціркот, а має бути **Теодор** Ціркот.

СТАРОКРАЄВІ ВІСТИ.

Реформа календаря в Галичині.

Як уже відомо, в Галичині з розпорядження станиславівського епископа Гр. Хомишина змінено старий юліянський календар на новий, григоріянський.

Справа реформи календаря не є нова в Галичині. Можна сказати, що вона не тратила своєї актуальности ще з тої хвилі, коли Галичину прилучено до Австрії (1772 року). Та принятє латинського календаря завсіди стрічало ся з опором Українців,, котрі після традиції всякі реформаторські заходи уважали небезпечними і припускали ім польонізаційні цілі.

Тепер війна цілком змінила погляди галицьких Українців на справу календаря і принципіяльних оборонців старого стилю нині майже нема.

Що галицькі Українці стрінули реформу з великим негодованем, причина не лежить в сути справи, тільки в способі, в який ту реформу переведено.

Всі українські національні представництва й організації: Загальна Українська Рада, Народний Комітет, Парляментарний Клюб (тепер Союз), Ставропігія й инші, а також поодинокі визначні люди в пресі остро виступили проти самовільного рішення епископа календарної реформи в часі неприсутности митрополита. Таксамо закидають ветакт супроти українського загалу, тому, що реформу зроблено без порозуміня з українською репрезентацією, яка стоїть на сторожі всіх національних прав.

Виїмкове становище заняв лише історик, професор Стефан Томашівський. Не оправдуючи факту епископської самовласти, проф. Томашівський в ряді статий в „Ділі" принципіяльно обороняє реформу календаря, уважаючи її хосенною й необхідною для європеїзації українського житя.

(„Америка").

З Перегінська.

Краківська „Нова Реформа" одержала кореспонденцію такого змісту: „Двучи дня 26. падолиста (1916 р.) краєвою дорогою з Рожнітова, до Перегінська (політичний повіт Долина), я з подивом зауважав, що в селах Дуба і Перегінсько щезли цілком дотеперішні інформаційні таблички з назвами місцевости в мовах польській і українській, а натомісць появили ся таблички в мовах українській і німецькій. Польську мову виключено".

Коломия.

По переході военної филї Коломия не може відзискати рівноваги. Місто так опустіло, що з 42-тисячного числа мешканців, заледви чи начислив би 5 або 6 тисяч. Цілі дільниці є тепер зовсім пусті, цілком виселені, а доми без меблів, а навіть без вікон. Задля браку угля нема газу, через що по заході сонця на улицях цілком темно. Опалового матеріялу взагалі нема, тому тепер розбирають навіть опущені доми. Нема нафти, цукру, гербати, кави, мяса, молока, масла, покладків. Вправді часами можна дістати мяса і набілу, але за нечувано високі ціни. Брак зрештою всього — одежі, обуви...

Молодіж, крім маленької перерви в минувшім (1915) році, вже третий рік не бирає шкільної науки. Вона деморалізуєть ся. Суд, в котрім один суддя видержав через два місяці, стоїть тепер бездільно.

Всюди страшна нужда, тимбільше, що про якийнебудь заробіток і думати не можна.

Небогато лїпше в околиці. Від Коломиї по Городенку не заорано ані одного морга поля під озимину...

Не хочеть ся думати, що буде дальше...

Кацапська просьвіта.

В Тернополи отворено кацапську книгарню. До Москви вислано паню Раткевич для закуплення книжок.

До Галичини зачинають вже ввозити московську літературу самої найпоганійшої марки.

По двірцях виставлено на продаж цілі магазини тої кацапської просьвіти.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

К. С., Ню Йорк: Гр. Д-кий, Стейпелтон, Н. Й.; В. П., Пасейк, Н. Дж.; Михайло В., Бруклин, Н. Й. — Запитуєте про становище У. Н. Союза зглядом Федерації. Думаємо, що злишним є відповідати про се кождому зокрема. Нехай кождий перегляне „Свободу", почавши від 134-го числа з 1916 року аж до нині, тоді переконаєть ся про становище У. Н. Союза зглядом Федерації.

Питаєте, чи Федерація є українською інституцією, і чи можна ставати її членом? Чи Федерація є **українською народною інституцією** — сумніваємо ся. Від початку її істнованя вона нічого корисного для української справи **не зробила**, а противно: вічні колотнечі, роздори, напади, очерненя — се робота людий, які нині ведуть провід у Федерації. Вступати в її члени ми нікому не відраджуємо ані не дораджуємо. Кождий чоловік має свою волю і після неї повинен поступати. Зрозуміти треба лише те, що **деякі провідники Федерації пропагують ідею соціялізму, а поборюють ідею національну, а кождий щирий Українець не повинен держати руки з ворогами народу.** З роботи нинішних провідників Федерації має користь хиба російська чорна сотня, а український визвольний рух поносить страшні і необчислимі шкоди.

БРІДЖПОРТ, КОНН.

ЗАХОДОМ ГІМНАСТИЧНОГО ТОВАРИСТВА „СІЧ" відбуде ся

ВЕЛИКИЙ БАЛЬ

В СУБОТУ, ДНЯ 24. ЛЮТОГО 1917 Р.

в Филіповій гали, під ч. 172 Віл'ярд Стр.

ПОЧАТОК О ГОД. 8-ІЙ ВЕЧЕРОМ.

Тож запрошуємо на сей баль всіх Українців як також Товариства і Братства з Бріджпорт і околиці. Притім згадане Товариство запрошує Вп. Родимців на представлене, котре відбуде ся в НЕДІЛЮ, ДНЯ 25. ЛЮТОГО в СОКОЛ ГАЛИ під ч. 523-527 Галлот Стр. Початок о год. 6-ій вечером. Згадане представлене відограють члени читальні „Просьвіти". Дохід з балю і представлення призначений на читальню „Просьвіти".

Дорогі Родимці! Прийдіть на се представлене і баль, тому, що наш баль є остатний в сім пості, а друге, що наше представлене є перше в Бріджпорт. Тож щоби так ви тає сидіти в дома. Прийдіть, а неожалуєте.

21-22 КОМІТЕТ.

ПОДЯКА.

Як відомо всім в Ню Йорку, що Тов. „Зап. Січ" в Н. Й. устроїза концерт і баль дня 3-го лютого с. р. при співучасти українського Товариства Укр. Хор з Н. Й. На першім місци складаємо сердечну подяку Тов. „Укр. Хор" за труди та працю яку воно доложило, щоби сей концерт як найгарнійше удав ся. Зарівно складаємо подяку дерігентови хору п. М. Гундичови за його щиру працю та труд. Дальше складаємо подяку Товариствам „Просьвіта", „Теребовельська Поміч", „Жеребецька Любов", „Вільні Козаки міста Львова" і Бр. Св. Володимира", що так численно до нас прибули. Прісім висказуємо подяку Впов. Публиці за численну участь. — Гаразд.

Комітет. Тов. „Зап. Січи" в Н. Й.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення поміщені в сій рубриці платить ся по 1½ цента за кожде слово за одноразово поміщене, а за дальші поміщеня по 1 цнт. за слово за кождочасне поміщене. — Оголошень меньших не приймаєсь.

В сій рубриці поміщуйте слідуючі оголошеня: Коли хочете відшукати своїх свояків, кревних або товаришів. —Коли шукаєте заняття.—Коли бажаєте, щоб хтось дістав Вам, де іде добре робота.—Коли потребуєте агентів до поширеня Вашого бізнесу.—Коли хочете, щоб ріжні робітники до праці в бучерні, гросерні, готелі або бізнесі.—Коли шукаєте спільника до бізнесу.—Коли шукаєте дяко-учителя і учителя музики.—Коли маєте хату або фарму на продаж.—Коли маєте хату або фарму до винайму.—Коли маєте на продаж якісь річи.—Коли пошукуєте людий на замінне з харчом.—Коли продаєте свій бізнес або хочете купити чи обмінитись за инше.—Коли хочете подати свою адресу або бізнес до публичного відома.

Пошукую свого вуйка **ІВАНА ЗАПОРОЖАНА** з Синькова, пов. Заліщики, Гал. в дуже важній справі. Sam Kohoot, Nymory, Minn. 18-21

Пошукую брата **НИКОЛУ ТЕЛЕЩАКА** і сестер **МАРИННУ і НАСТЮ ТЕЛЕЩУКИ**. Походять з села Носів, пов. Підгайці, Галичина. Тепер мають перебувати в Ню Йорку. Хто би о них знав, або вони самі, зволять ласкаво зголосити ся на адресу: Wasyl Teleszczuk, 160 Tillman Ave., Detroit, Mich. 21-23

Пошукую свого брата **НИКОЛУ КОВАЛЮКА**, родом з села Стрептів, пов. Камінка Струмілова. Виїхав з дому перед 12-ма роками і перебуває в стейті Ню Йорк. Хто би знав його адресу, або він сам, нехай зголосить ся до Wasyl Kowaliuk, 235 Munson Ave., McKees Rocks, Pa. 21-23

Пошукую **ТЕОДОРА ДАВИДЯКА**, з села Турад, пов. Жидачів. Перебував довший час в Вілмінґтон, Дел. Хто би о нім знав, або він сам, зволить зголосити ся до мене на адресу: O. Fiorkiewicz, 185 Springfield Ave., Newark, N. J. 21-23

МИХАЇЛ СУХОВЕРХ, австр. полонений в Росії, пошукую в Злучених Державах свого брата **АНДРІЯ СУХОВЕРХА** і свого шваґра **ГРИГОРІЯ КОШЕЛЬОВСЬКОГО**, походячих з села Засціпка, пов. Тернопіль, Гал. Прошу їх написати до мене на адресу; Росія, Ст. Малая Вішера, Николаєвская Желізна Дорога, Губер. Новг., военнопля. австр. Михайло Суховерх, казар. военнопл. №13. — Близші інформації уділить: Harry Ostapchuk, Box 436, Carnegie, Pa. 21

Пошукую у важній справі **ТЕОДОРИ РУСЕНКО**, родом з Кросна, пов. Ясло, Гал. Має перебувати в місцевости Трой, Н. Й. Хто би о ній знав, або вона сама, прошу зголоситися на адресу: Н. К., 19-21, c/o „Свобода", 83 Grand St., Jersey City, N. J.

Пошукую у важній справі свого брата **ГРИНЯ ВЕРБОВОГО**, котрий походить з села Корнів, пов. Рава Руська, Гал. Хто би о нім знав, або він сам, зволить зголосити ся на мою адресу: Mrs. Catharine Werbowa, 183 Ave. B., New York, N. Y. 21-22

КОМПЛЕТНА ДРУКАРНЯ НА ПРОДАЖ.

Богато черенок українських і англійських, всілякі прибори, джабер-машинка 12х18 цалів враз з електричним мотором, запас паперу і уряджене офісове. Одним словом готовий бізнес. По інформації голосити ся до: Jos. Katulka, 19 Hancock St., Plains, Pa. 15-26

Пошукую свого брата **ТЕОДОРА ТАНАСЮКА**, з села Глиниця, пов. Вашківці. Хто би о нім знав, або він сам, зволить зголосити ся на адресу: Alex. Tanasiuk, Box 162, Akron, O. 18-20

Пошукую своїх кревних **СТЕФАНА СЛОБОДЯНА, МИХАЙЛА ГУДЗА і ЙОСИФА МАЦІЛЮХА**. Прошу їх щоби сейчас дали про себе вістку на адресу: Василь Слободян, Симпалатинская область, Лягир военно-плінних, Павлодар, Сибір. Росія. 20-21

Пошукую свого сина **ОЛЕКСУ КОБАК**, з села Боровиці, пов. Бібрка, Гал. Минувшого року перебував в Савт Дакота. Хто би о нім знав, або він сам, зволить зголосити ся до: John Kobak, 38 First Ave., New York, N. Y. 20-21

Пошукую свого 20-літного сина **ТЕОДОРА ФРАНКА НЕВІДОМСЬКОГО**, з села Велдіж, пов. Долина, Галичина. Ще 6-го падолиста 1915 р. полишив мене і від того часу жадного сліду ні відомости о нім не маю. Він сам, або хто його знає, зволить ласкаво повідомити мене на адресу: Michael Newidomsky, Heilwood, Pa., Ind. Co. 20-21

НА ПРОДАЖ на дуже добрих услівях **ГРОСЕРНЯ і ДЕЛІКАТЕССЕН ШТОР** в Ню Йорку, добрий і вироблений бізнес, положений межи нашими людьми. Голоситись на адресу: Printinghouse P. Petriw, 157 E. 4th St., New York, N. Y. 20-22

ПОТРЕБУЮ зараз служниці. Може бути дівчина або вдова. Місячна платня 14 до 16 долярів. Заразом потребую дівчини 10 до 12 літної до дітий. Платня 10 до 12 долярів. Голоситись на адресу: Rev. Alex. Pelensky, P. O. Box 642, Desloge, Mo. 20-21

ДОБРА НАГОДА ДЛЯ БІЗНЕСМЕНА УКРАЇНЦЯ В ДЖЕРЗИ СІТИ.

НА ПРОДАЖ ГРОСЕРНЯ і БУЧЕРНЯ, в добрім місци, межи Українцями. Може робити добрий інтерес. По близші інформації прошу зголоситись до: Олександер Бараник, 149 Nineth St., Jersey City, N. J. 20-25

ЛОНЧРУМ НА ПРОДАЖ, добрий бізнес, в добрім місци. Продаєсь з причини виїзду. Голоситись до: Lunch Room, 517 Newark St., Hoboken, N. J. 16-21

ФОНОГРАФ з многими гарними рекордами, який коштував $40.00 продасть сейчас за $12.00. Все в найліпшім стані. Адреса: **Mr. Petrak, 334 E. 5th St., New York, N. Y.** 4-29

БЕЗПЛАТНО висилаємо кождому гарний кишеньковий календар на 1917 рік з цікавими додатками. Пишіть на адресу: M. B. Goldberger, 75 Clarkson St., New York City. 4—

СТОРІНКА „ПРОСЬВІТНОЇ КОМІСІЇ“ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

Др. ІВАН РАКОВСЬКИЙ. 4

ПРО ЗЕМЛЮ, СОНЦЕ І ЗВІЗДИ

(ПОПУЛЯРНА АСТРОНОМІЯ).

—o—

11. Чарівні прилади.

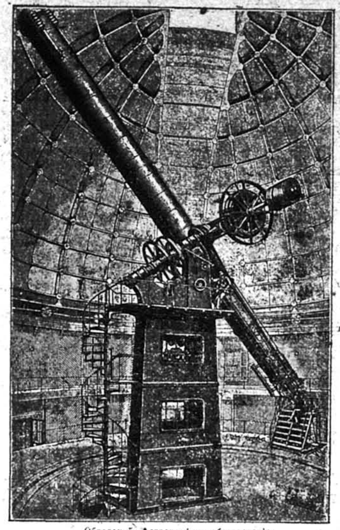
Багато цікавого можна би ще розказувати про нашу землю, та се вже належить до инших наук, що займають ся описом і розслідом будови нашої землі, для нас вона є кулею, що обертаючись довкола своєї оси кружить довкола сонця. А коли ми се вже знаємо, то запізнаймо ся тепер еще із другими небесними тілами, які ми так часто бачимо на небі, то є з місяцем, сонцем і звіздами.

Тут зараз неодин може собі подумати: звідкиж ми можемо знати щось про ті небесні тіла, коли до них дістати ся не можна, а кождий з нас тільки разів на них дивить ся і нічого не бачить? Справді голим оком дуже трудно нам що небудь доглянути на небесних тілах і люди довгі літа таки нічого на них не бачили; але згодом люди придумали такі чарівні прилади, якими можна доглянути на небесних тілах багато такого дива, якого голим оком ніяк не побачим. До таких приладів належать передусім далековиди або телескопи. Всякому вже мабуть звісно, що пукласті скла побільшують те, на що ми через них дивимо ся; оттак складаючи побільшуючі скла, зложили вчені такий прилад, що як через него дивитись на дуже далеко віддалені предмети, то ми їх так доладно бачимо, як колиб їх хто приблизив до нас невидимою рукою. Такі побільшуючі скла або люнети мав нагоду бачити кождий з нас, хто служив у війську, бо їх уживає військова старшина на маневрах, коли хоче розглянутись добре по просторій околиці; уживають їх також і по театрах, щоби приглядатись добре людям. Складаючи із собою дуже великі побільшуючі скла в певний спосіб, зложили вчені такі далековидні прилади, що ними можна приглядатись навіть небесним тілам та бачити на них багато дечого такого, чого голим оком ніколи ніхто не догляне. Є і такі далековиди, в яких замість пукластого скла є велике впуклене зеркало, бо впуклені зеркала також дуже побільшують. Далековиди або телескопи мають вид великих цівок, а ставляють їх на вежах накритих великими скляними банями, які називаємо обсерваторіями. Тепер будують далековиди чим раз більші і штучнійші, та хоч вони дуже великі, дають ся осібними приладами звертати легко туди, куда і як треба.

Ось тут представлена астрономічна обсерваторія: на високій сильній підставі прикріплена велика далековидна цівка, піднята в гору; штучним, а дуже зложеним приладом можна сю величну цівку обертати на всі сторони, куди треба; сходами, що зазначені по лівій стороні, мож вийти на верх підстави, щоби кермувати тим приладом; власне там стоїть чоловік і наставляє телескоп; на долині на рухомих східцях сидить „астроном“ та дивить ся крізь телескоп на небо; весь прилад уміщений у високій оскленій бані.

Вже з того самого образочка можемо пізнати, що телескоп се дуже дотепні та величаві прилади; зробити такий телескоп, не легка річ: требаж багато часу і багато зручних до того людий, щоби гарно виточити величезні потрібні до того побільшуючі скла, та усе збудувати і зложити як слід, тому вони дуже дорогі тай не багато їх до тепер збудовано.

Другим таким важним приладом є так званий спектроскоп. Хто з нас не бачив по церквах ті маленькі гранчасті скла, якими люблять так у нас обвішувати церковні сьвічники і павуки. Такі скла, хоч самі безбарвні і прозорі, мінять ся чудовими дуговими красочками, а як впаде на них сонічний промінь, то перейшовши через них змінюєть ся у дугові краски, що грають ся роскішно по цілій церкві. Отжеж вже давно зауважали вчені, що краски, які кидають ті скелочка, залежні від роду сьвітла, від того з чого воно походить та через що переходить, проте складаючи їх із побільшуючими склами придумали спектроскоп. Спектроскоп став тепер дуже важним приладом, яким послугують ся астрономи, то є вчені, що розсліджують небесні тіла. Спектроскоп позваляє їм відкрити се, чого вже не можна доглянути далековидом, а то звідки береть ся сьвітло небесних тіл, та що там на них творить ся.

Образок 5. Астрономічна обсерваторія.

Третим помічним приладом, якого уживають астрономи є фотографічний апарат. Се така темна скринка, в якій лучі сьвітла відбивають образ з усего, що нам забагнеть ся відмалювати. Невеличкий се, а дотепний прилад. Звичайна темна коробочка з малим отвором на переді, що заложений пукластим склом. А наставиш його проти чоловіка або хати чи чого і глянь, а в скриночці усе мов намальоване стоїть! Так відбиті образи схоплюють та утревалюють на відповідно приладженім папери і називають фотографіями.

Кождий з нас мав певно нераз нагоду бачити такі фотографії, а тепер можна вже дістати так дешеві прилади до робленя фотографій, що кождий може легко сам *навчити ся тої штуки*. Останними часами починають астрономи уживати чим раз більше фотографічних приладів до розсліду небесних тіл. Фотографуючи небесні тіла або впрост або через далековиди дістають тривкі а вірні малюнки тих небесних тіл і всего того, що на них діеть ся.

Та найгарнійшим приладом, який позваляє нам розсліджувати небесні тіла, є людський мозок. Так справді, наш людський мозок! Він то вияснює все те, що нам показують наші власні очи та далековиди, спектроскопи і фотографії, він обчисляє віддалене небесних тіл, їх рухи і величину, він слідить їх уклад і будову, він вкінци відкриває ті закони, після яких все діеть ся у всесьвіті, та які удержують в нім такий величний лад і порядок. Оттак все, що ми говорити мем про небесні тіла, відкрили нам ті чотири чарівні прилади: далековид, спектроскоп, фотографічний апарат і... людський мозок.

II.

МІСЯЦЬ.

1. Що таке місяць?

Серед ясної ночи місяць найбільше приманює до себе нашу увагу. Його лагідний, а всеж доволі ясний блеск, не лиш розяснює темряву ночи та поля і дороги але й злагоджує наші зворушені почуваня, а присипляючи наші змисли, утомлені цілоденною працею, робить нашу душу чуткою на найніжнійші внутрішні враженя. Тому то місяць став вже від найдавнійших віків вірним другом горячих, молодечих сердець і вразливих душ, тому то й осьпівують його всі народи всіх часів у своїх що найгарнійших піснях. Місяць звертає на себе увагу, ще й своїм непостійним видом, раз він округлий, повнолиций, то знов немов на пів відрізаний, або вузенький мов серпик, а буває, що і зовсім зникає. Такий звичайний, а такий химерний той наш місяць! Ото й не диво, що неодин з нас бажав вже нераз розвідатись, що то є той наш місяць, чому він так змінюєть ся, та що на нім діеть ся.

Коли дивити ся на місяць у повні, то він виглядає немов ясний, рівно виточений кружок. На тій ясній поверхні місяця бачимо виразно темнійші і яснійші пятна, в яких деякі хочуть доглянути черти людського лиця, другі Каїна з Авлем на вилах або ріжних сьвятих. Але все те лиш обман наслідком незнаня! Вчені вже від давна оглядають далековидними склами наш місяць, та переконали ся, що він є також кулею так, як наша земля, тільки далеко меньший від нашої землї. Луч місяця, то є віддалене поверхні місяця від його осередка, виносить около 1740 кільометрів, значить, майже 235 миль, а єго обем є 50 разів меньший від обему нашої землї, значить з нашої землї можна би зробити пятьдесять таких куль як місяць. Отсей 6.

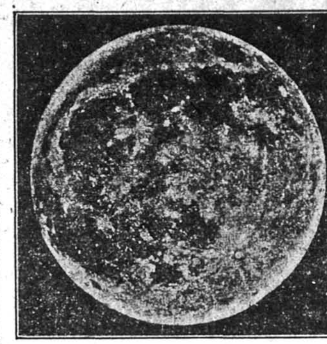

Образок 6. Земля і місяць.

образок показує нам, як великий є місяць супроти нашої землї; меньша куля в горі, то місяць, а більша в долї, то наша земля. Вченим вдалось навіть обчислити докладно віддалене місяця від землї, а з того обчисленя показуєть ся, що вправді від нас до місяця не так далеко, як до сонця, але всеж таки є добрий шмат дороги, бо аж 384 тисячів кільометрів, то є більше як 50 тисяч миль. Колиб проте хто з нас хотів кіньми заїхати до місяця, то мусівби їхати безупину півшеста року; поспішним поїздом заїхав би швидше, бо за півосьма місяця, а куля з доброї гармати залетить за 10 днів! На жаль жадним із тих способів до місяця ніхто ніколи не дістанеть ся.

2. Що діеть ся на місяци?

Ми вже згадували, що дивлячись голим оком на місяць, бачимо на його ясній блискучій поверхні, численні, неправильні, темнійші, сіраві пятна. Далековидами бачимо зовсім виразно, так як се показано на слідуючих двох образках, що ясно блискучі місця то високо положені рівнини, так звані високорівні, а темні пятна, то глибокі просторі долини. На тих високорівнях а також на низинах бачимо крім того багато гір, які вчасти зібрані у ланьцухи або гнізда, вчасти знов поодиноко порозкидувані. Гір на місяци дуже багато, а всі вони дуже високі. Деякі гори доходять до висоти 9 тисяч метрів, значить ся висші від найвисших гір на земли, а коли візьмем ще на увагу, що місяць далеко меньший від нашої землї, то зрозуміємо, які вони супроти нього величезні. Тай вигляд тих гір незвичайний. Понайбільше виглядають вони мов височезні стіжки, на верху заглублені, та пригадують нам дуже наші вулькани, себто такі гори, що викидають з себе огонь, горячі пари і розтоплене камінє. На тій основі маємо право думати, що гори на місяци повстали в подібний спосіб, як наші вульканічні гори.

Образок 7. Місяць в повні.

Впрочім на місяци нема ніяких морий, озер або рік і взагалї води. Нема також на ньому і воздуха а через те й нема ніяких живих сотворінь. В виду того місяць є мертвою кулею, без слідів якого небудь житя.

3. Чому місяць все зміняєть ся?

Місяць не сьвітить своїм власним сьвітлом; його поверхня в дійсности зовсім не яснійша від поверхнї нашої землї, а сьвітить він нам тому, що сонїчне сьвітло, яке паде на нього, відбиваеть ся від його поверхнї і дістаєть ся аж до нас. Так само відбиваєть ся сонїчне сьвітло від поверхнї нашої землї і вона сьвітилаб нам, подібно як і місяць, колиб ми на ню могли так само з далека дивитись. А блеск місяця видаєть ся нам тому так яскравим, що ми бачимо його посеред темної ночи; зробім цівку з чорного паперу і подивім ся через ню на осьвітлену сонцем поверхню голої сухої землї а побачимо, що той шмат землї, який ми будемо бачити через сю чорну цівку, видасть ся нам не менше ясним як місяць у повні. Оттак наш місяць сьвітить сьвітлом не своїм а пожиченим від сонця, а через те його сьвітло таке лагідне і холодне. Коли-ж ми бачимо, що ясним блеском сяє не ціла поверхня місяця, а тільки еї частинка, то се знак, що місяць звернений до нас не цілою осьвітленою стороною, а тільки еї частиною. А звісно, що вигляд сьвітячої поверхнї місяця все зміняєть ся постійно і то дуже правильно. Щоби ті зміни добре зрозуміти, зробім ось такий досьвід: поставмо яке небудь сьвітло високо серед стола, держім перед собою, трохи висше голови, яку небудь кулю, от яблоко, або помаранчу, та обернім ся кілька разів довкола себе. Тодї зараз зауважаємо, що наша куля наслїдує зовсім зміни місяця.

Та найгарнійше наслідуване зміни місяця одержимо тоді, коли згадану кулю, настромлену на патичок, хтось другий буде обносити поволи довкола нас на ліво, а ми самі будемо обертатись довкола себе також в ту саму сторону, тільки значно швидше. Такий досьвід конечно мусить зробити той, хто хоче добре зрозуміти, для чого місяць зміняеть ся і чому він зміняеть ся все так а не інакше. Пригляньмо ся тільки близше тим змінам. Зачнім приміром від повні. Тоді місяць сходить як раз рівночасно із заходом сонця, а посеред неба стоїть як раз о півночи, та цілий повнолиций, мов сьвітляний кружок, блестить ся ясним сьвітлом. Значить ся, коли місяць в повні, тоді стоїть як раз по противній стороні нашої землї як сонце і тому сонце осьвітлює власне ту цілу половину місяця, що звернена до нас. Та зараз на другий день

Образок 8. Місяць в півповні.

сходить місяць вже о три чверти години пізнійше, видно, що він не стояв на однім місци, а посунув ся о стільки з заходу на схід, що наша земля обертала ся аж три чверти години дальше заки ми його побачили. Оттак що дня він сходить о три чверти години пізнійше, значить безнинну рівномірно посуваеть ся з заходу на схід. Та рівночасно із тим ми бачимо, що ясна, сьвітяча поверхня місяця починає з правого боку чим раз більше зменшувати ся, зате збільшуеть ся неосьвітлена частина його поверхні. Мігби хтось думати, що місяць відвертає від нас осьвітлену свою сторону, а звертає несовьітлену, однак се не можливе тому, бо підчас того ми бачимо, що ясні і темні пятна поверхні місяця не рухають ся і остають на своїх давних місцях. З того бачимо, що місяць звернений до нашої землї все одною і тою самою стороною, а тільки сонце не все її цілу осьвітлює. Та знова не забуваймо, що місяць круглий мов куля, а проте сонце мусить осьвічувати цілу одну його половину. На місяци все одна половина поверхні є осьвітлена сонцем, а проте ясна, а друга неосьвітлена, а проте темна. Колиж мимо того сьвітяча поверхня місяця зменшаеть ся, то се можна пояснити лиш тим, що місяць, посуваючись з заходу на схід, уставляеть ся супроти нашої землї так, що звертає до нас чим раз меньшу частину осьвітленої своєї половини, а чим раз більшу часть неосьвітленої, тому, що сонце сьвітить на нього чим раз більше з лївого (східного) боку. Семої ночи по повні сходить місяць вже саме о півночи, значить ся земля робить вже цілу четвертину свого обороту заки ми його побачимо, видно, що місяць, посуваючись безнастанно з заходу на схід, не віддалив ся від землї, а тільки відбув четвертину дороги довкола неї. В той час на місяци осьвітлена тільки лїва половина поверхні а ціла права неосьвітлена і темна, значить ся ми бачимо тільки половину осьвітленої його поверхні, тому бо місяць станув супроти сонця так, що воно осьвічує його як раз із лївого боку. Опісля сходить місяць все що дня так само що раз то пізнійше, а то все чим раз близше ранку, а осьвітлена його частина зменшаеть ся далї і прибирає вигляд чим раз вузшого серпа, зверненого рогами до правої сторони. По двох майже тижнях після повні місяць сходить вже разом із сонцем так, що слідуючої ночи ми не будемо могли його зовсім бачити.

Тепер місяць перейшов вже половину дороги довкола землї, станув між землею а сонцем, через те сонце осьвічує його з заду, а ціла сторона звернена до нас зовсім темна, і колиб сонце не сьвітило так осліплюючим блеском, то ми бачили би як наш місяць в виді темного кружка стоїть близько сонця і враз з ним пересуваеть ся по небі із сходу на захід. Від тепер місяць немов обновлюеть ся і тому звуть його новом. І так зараз слідуючого дня зійде місяць вже три чверти години по сході сонця, так що коли сонце зайде він буде еще на небі, та потребувати ме майже години часу, щоби дійти до свого заходу. Підчас того присьвічує він нам в виді вузенького серпика, зверненого рогами на лїво; видно, що місяць, пересуваючи ся з заходу на схід довкола землї, уставив ся тепер так супроти сонця, що воно зачинає осьвічувати його вже з правої сторони. Сходячи дальше чим раз пізнійше, сьвітить нам місяць чим раз довше на небі а осьвітлена часть його поверхні збільшуеть ся так, що третього тижня після повні він сходить вже в саме полудне а заходить о півночи і має осьвітлену цілу праву половину. Тоді стоїть він супроти землї як раз у противнім положеню як два тижні тому назад.

Дальше сходить місяць усе чим раз пізнійше в день і видом зближуеть ся чим раз більше до повні так, що по 27 днях він знова сходить разом із заходом сонця, значить стоїть напроти нього і сьвітить повнолиций через цілу ніч. Бачимо з того, що наш місяць кружить довкола нашої землї, та що один такий обіг потребує 27 діб. Через всеь той час, як знаємо, темні і ясні пятна на місяци зовсім не зміняють свого положеня, значить ся, що місяць кружачи довкола нашої землї, все звертаеть ся до неї одною і тою самою стороною. Поставмо на столї шапку і крейдою або вуглем зачеркнім довкола неї коло, а на тій коловій черті покладім з одної сторони румяненьке яблочко. Нехай шапка представляє нам нашу землю, румяне яблоко наш місяць, а колова черта довкола шапки сю дорогу, по якій місяць кружить довкола землї; посуваймо тепер наше яблоко по коловій черточці, та при тім старайм ся, щоби воно своєю румяною стороною було все звернене до шапки, то зараз зауважаємо, що ми будемо мусїли яблоко все повертати, так, що за той час заки воно верне назад до того місця, з відки ми почали його посувати, оберне ся раз довкола себе. Те саме дієть ся із місяцем: через те власне, що він кружить довкола землї а при тім все одною стороною звертаеть ся до неї, мусить він рівночасно обертатись довкола себе, так як колиб був настромлений на якій оси. На той оборот довкола своєї оси потребує місяць тількиж часу, що на обіг довкола землї, то є також 27 днів. Та не забуваймо, що наша земля кружить довкола сонця; місяць, невідступний товариш землї, товаришить їй також у тій подорожі, а через те наш місяць не лиш обертаеть ся довкола своєї оси, та обігає довкола нашої землї, але ще й враз із землею кружить довкола нашого сонця.

4. Що то таке затьмінє сонця і місяця?

Із попереднього знаємо вже, що підчас кождого нову, наш місяць стає поміж землею а сонцем. В тім часї може таке лучити ся, що місяць стане так як раз рівно між землею а сонцем, що його цілком або тільки в части собою закриє. Тоді побачимо, що місяць в виді чорного кружка заслонить сонце і таке явище називаємо затьмінем сонця. Затьміня сонця бувають двоякі: цілковиті або частинні, після того, чи місяць заслонить сонце цілком чи тільки його частинку.

Буває ще й так, що місяць, хоч заступить нам сонце, та не може закрити його цілком, так що із поверхні сонця лишаеть ся ясний беріжок мов сьвітляний перстень і таке затьмінє називаємо перстенистим або обручковим. Очевидно, що затьмінє сонця не може тревати довго, бо місяць посуваеть ся довкола землї далеко повільнійше від обороту землї довкола оси, та через те мусить по якімсь часї відслонити сонце назад.

Знаємо також, що підчас повні наш місяць стоїть напроти сонця і землї, так, що наша земля стоїть поміж сонцем а місяцем.

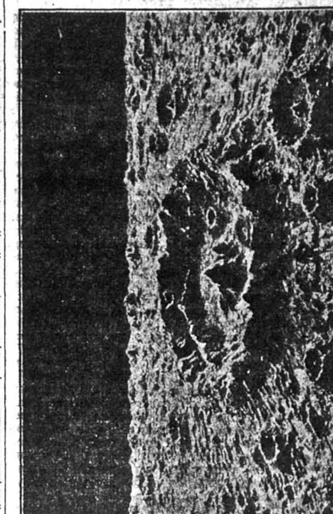
Тут пояснене затьмінє сонця і місяця. Велика куля по середині, то наша земля, дві менші то місяць у двох ріжних положенях. Чорні смуги то тінь, яка паде від місяця і землї. Сонце сьвітить з лївого боку.

Образок 9.

Сьвітло сонічне таке сильне, що земля кидає позад себе темну тінь, яка тягнеть ся далеко у всесьвітнім просторі. Коли проте случайно місяць стане як раз рівно напроти землї і сонця, тоді він мусить перейти через тінь землї, а вона паде на нього в виді темного кружка, закриває його цілком або тільки вчасти. Коли тінь землї покриє цілий місяць, тоді буде цілковите затьмінє місяця. Вправді кождого нову місяць стоїть поміж землею а сонцем, а кождої повні земля поміж сонцем а місяцем, але в рівній лінії напроти себе стають вони тільки дуже рідко, а тому й затьміня місяця і сонця лучають ся не дуже часто. Затьміня сонця і місяця дають ся точно обчислити на роки і сотки літ наперед, тому, що земля і місяць ходять все дуже правильно і точно по своїх дорогах (гляди образ. 9).

5. Жите на місяци.

Колиб ми яким чудом дістали ся на місяць, то побачили би там зовсім инший сьвіт. Кругом нас дико і непривітно: острі скали, страшні, величезні, нагі, стіжковаті гори, та широкі, бездонні яри! Брак воздуха, води, ростин та звірят змусили би нас швидко покинути се страшне мертве тіло! А тишина там справді гробова, таж де нема воздуха там неможливий ніякий голос, звук або шелест! Даремно кричали би ми о поміч, ми самі не почули би власного крику. Та і всі прочі обставини там зовсім инші від наших. Оттак приміром на місяци всьо є пятьдесять разів лекше як на землї, тому, що він пятьдесять разів менший від нашої землї. Також сила притяганя його стількиж разів меньша, а проте пятьдесять разів висше можна би там скакати і тою самою силою можна би виконувати пятьдесять разів більшу роботу як тут на землї. А до праці малиб ми багато часу, бо день тревае там майже два наші тижні а тількиж само тревае тамошна ніч, так що місячна доба тревае 27½ наших діб. Пір року нема там ніяких, та хоч при обох бігунах місяця певно значно холоднійше як при рівнику, однак загалом на осьвітленій поверхні місяця страшенне горячо, а на неосьвітленій страшенне зимно.

Образок 10. Краєвид на місяци. Скрізь нагі гори і дикі скали, звичайно перстенисто уложені.

Та як непривітні обставини на поверхні місяця так знова чаруючий вид представив би ся нам, колиб ми з місяця поглянули на небо. З причини того, що на місяци нема воздуха і водної пари, небо, що простираєть ся над місячним краєвидом, мусить бути як в ночи так і в день завсігди чорне, чорнійше від нашого неба серед ясної ночи. Якжеж чудно і дивно мусить виглядати на тім чорнім тлі яскраве, осліплююче сонце і лагідно сьвітяча наша земля! Тому, що місяць звернений постійно одною стороною до нашої землї, то ми бачилиб нашу землю постійно все на однім місци серед неба. Сонце і звізди переходилиб заєдно коло неї, сходячи і заходячи що два тижні, а вона стояла би все на однім місци в виді величавої кулї, тринайцять разів більшої від нашого місяця. Великі суші нашої землї видавалиб ся нам ясними, а моря темними пятнами, а що наша земля крутить ся довкола своєї оси, то ті пятна пересували би ся і переміновалиб ся що 12 годин. Маючи нагоду оглядати із місяця відразу цілу поверхню нашої землї, ми догледілиб на ній багато такого, про що ніколи не будемо знати, живучи постійно на ній самій. І певно видалаб ся вона нам далеко принаднійшою як є в дійсности, бо з так далекого віддаленя ми не моглиб бачити ту земної кривди і горя.

(Дальше буде).

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАНЕ ВЕДЕ ДО ПРОСЬВІТИ, А ПРОСЬВІТА —СЕ СИЛА.—ПИШІТЬ ПО ЦІННИК КНИЖОК ДО ДРУКАРНІ „СВОБОДИ", 83 ҐРЕНД Ст., ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ.